

PAŁAC GÓRKÓW

- SIEDZIBA MUZEUM ARCHEOLOGICZNEGO

W 1954 roku podjęto decyzję o przeznaczeniu dawnego Pałacu Górków, jednego z ważniejszych obiektów zabytkowej architektury Poznania, na siedzibę Muzeum Archeologicznego. Termin rozpoczęcia muzealnej działalności nie został bliżej określony, bo gmach trzeba było najpierw podnieść ze zniszczeń wojennych, a jego rekonstrukcja wymagała wnikliwej analizy historyczno-architektonicznej.

Pałac Górków – miejska rezydencja magnacka, ważne centrum myśli humanistycznej i ruchu reformacyjnego w XVI wieku, następnie klasztor benedyktynek, w końcu szkoła dla dziewcząt – dotrwał do czasów II wojny światowej jako prosta w formie kamienica czynszowa. Liczne przebudowy zatępiły ślady pałacowej architektury i dopiero badania architektoniczno-historyczne podjęte w latach 1959-1962 pozwoliły odsłonić elementy pierwotnego założenia i organizacji wnętrza renesansowej rezydencji. Naukowo tematem architektury obiektu zajęła się historyk sztuki - Teresa Jakimowicz, czego efektem była monografia pałacu, która ukazała się drukiem w 1971 roku. Z perspektywy czasu odbudowę kompleksu można ocenić jako trudną próbę połączenia wymogów konserwatorskich i uwarunkowań historycznych z potrzebami nowoczesnej placówki muzealnej. Istniały też obiektywne trudności wynikające ze złożonej sytuacji gospodarczej okresu powojennego. W rezultacie trwających dyskusji, rekonstrukcję bryły budynku oparto na jedynym przekazie ikonograficznym – rysunku Juliusza Minutoli z 1833 roku, który przedstawia widok barokowego klasztoru, natomiast projekt wnętrza jest kompromisem między potrzebami muzeum a chęcią wyeksponowania oryginalnej architektury renesansowej.

Zasadniczymi elementami rezydencji Górków po przebudowie w XVI wieku był układ dwu budynków mieszkalnych usytuowanych po północnej i południowej stronie zajmowanego obszaru, z wewnętrznym dziedzińcem na planie kwadratu, zamkniętym od wschodu skrzydłem bramnym z bogato dekorowanym kamiennym portalem z 1548 roku. Trzy ramiona dziedzińca na poziomie parteru otoczone zostały krzyżowo sklepionym krużgankiem. Przez arkady wsparte na kolumnach zdobionych motywem akantu prowadziły do pomieszczeń o reprezentacyjnym charakterze cztery niezależne wejścia. Niewątpliwą osobliwością pałacu był belweder z sadzawką, w której – jak donosiła późniejsza kronika klasztoru benedyktynek: był zawsze ryb dostatek. Wiele elementów pierwotnego założenia starano się odtworzyć i wyeksponować podczas prac budowlanych zasadniczo zakończonych w 1964 roku, a prowadzonych według projektu architekta Aleksandra Holasa. Prace wykończeniowe i konserwacja elementów kamieniarki trwały do 1967 roku.

THE GÓRKA PALACE

- THE SEAT OF THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM

In 1954, the decision was made to use the former Górk Palace, one of the most important historical buildings in Poznań, as the seat of the Archaeological Museum. The date of commencing the museum's activity was not specified, because the building had to be first raised from the war damage and its reconstruction required a thorough historical and architectural analysis.

The Górk Palace – the town magnate's residence, an important centre of humanistic thought and Reformation movement in the 16th century, then a Benedictine monastery, and finally a school for girls – survived until the Second World War as a simple tenement house. Numerous past alterations had obliterated the traces of palace architecture, and it was not until the architectural and historical research undertaken in the years 1959-1962 that the elements of the original structure and spatial layout of the Renaissance residence were revealed. The architecture of the building was studied by Teresa Jakimowicz, an art historian, who published a monograph dedicated to this subject in 1971. In retrospect, the building's reconstruction can be considered a difficult effort to bring together the conservation requirements and historical conditions with the needs of the modern museum. There were also objective difficulties resulting from a difficult economic situation of the post-war period. After discussions, it was decided that the building's reconstruction would be based on one iconographic record – a drawing by Juliusz Minutoli from 1833, which presents the view of a Baroque monastery. The project of the interior was a compromise between the museum's needs and the desire to display the original Renaissance architecture.

The main parts of the Górk residence after its rebuilding in the 16th century were two residential buildings situated on the northern and southern side of the occupied area, with an interior courtyard on a square plan, closed from the east by a gate wing with a richly decorated stone portal dating to 1548. Three arms of the courtyard on the ground-floor level were surrounded with a groin-vaulted gallery. There were four independent entrances to the representative rooms leading through the arcades supported by columns ornamented with the acanthus motif. The undoubted peculiarity of the palace was a belvedere with a pond, in which – as the later chronicle of the Benedictine monastery reported – there was always plenty of fish. In 1960s, many elements of the original structure were reconstructed and exposed according to the design of the architect Aleksander Holas. The renovation was completed in 1964, while the fitting-out, and conservation of stonework elements were carried out until 1967.

Widok Klasztoru Benedyktynek poznańskich, J. Minutoli, 1833 r.
View of Poznan Benedictine Sisters Monastery, J. Minutoli, 1833.

50 LAT ARCHEOLOGII
W PAŁACU GÓRKÓW

Dziedziniec – brama wjazdowa od ul. Klasztornej. Fot. C. Czub (1962 r.)

Courtyard – entrance gate from Klasztorna Street. Photo: C. Czub (1962)

PAŁAC GÓRKÓW
PO ZNISZCZENIACH WOJENNYCH

THE GÓRKA PALACE AFTER THE WAR DAMAGE

Dziedziniec – pd.-wsch. narożnik. Fot. C. Czub (1962 r.)

Courtyard – south-east corner. Photo: C. Czub (1962)

Renesansowy portal pałacu przy ul. Klasztornej. Fot. C. Czub (1962 r.)

The palace's Renaissance portal in Klasztorna Street. Photo: C. Czub (1962)

Prace przy odbudowie na ul. Klasztornej. Fot. C. Czub (1962 r.)

Rebuilding works in Klasztorna street. Photo: C. Czub (1962)

POCZĄTEK ODBUDOWY PAŁACU

BEGINNINGS OF REBUILDING THE PALACE

Rekonstrukcja elementów architektury. Fot. C. Czub (1962 r.)

Reconstruction of architectural elements. Photo: C. Czub (1962)

Dziedziniec w trakcie odbudowy. Fot. C. Czub (1962 r.)

The courtyard during rebuilding works. Photo: C. Czub (1962)

Odtwarzanie sklepień. Fot. C. Czub (1962 r.)
Reconstruction of vaults. Photo: C. Czub (1962)

Prace przy odbudowie na wyższych kondygnacjach. Fot. C. Czub (1962 r.)
Rebuilding works on upper floors. Photo: C. Czub (1962)

ODBUDOWA PAŁACU NA WYŻSZYCH KONDYGNACJACH

REBUILDING THE PALACE'S FLOORS

Odbudowa wnętrza na II piętrze. Fot. C. Czub (1962 r.)
Rebuilding the interior on the second floor. Photo: C. Czub (1962)

Odbudowa na wyższych kondygnacjach. Fot. C. Czub (1962 r.)
Rebuilding works on upper floors. Photo: C. Czub (1962)

50 LAT ARCHEOLOGII
W PAŁACU GÓRKÓW

OSTATNIA KONDYGNACJA

THE LAST FLOOR

Fotografie: C. Czub (1962 r.)

Photos: C. Czub (1962)

Na narożniku ulic Wodnej i Klasztornej. Fot. C. Czub (1965 r.)

On the corner of Wodna and Klasztorna streets. Photo: C. Czub (1965)

Widok od ul. Koziej. Fot. C. Czub (1962 r.)

View from Kozia Street. Photo: C. Czub (1962)

PIERWSZE EFEKTY ODBUDOWY

THE FIRST EFFECTS OF RECONSTRUCTION

Na narożniku ulic Świętosławskiej i Koziej. Fot. C. Czub (1962 r.)

On the corner of Świętosławska and Kozia streets. Photo: C. Czub (1962)

Widok od strony Starego Rynku. Fot. Z. Ratajczak (1964 r.)

View from the Old Market Square. Photo: Z. Ratajczak (1964)

Na narożniku ulic Klasztornej i Wodnej. Fot. C. Czub (1967 r.)

On the corner of Klasztorna and Wodna streets. Photo: C. Czub (1967)

Widok od ul. Wodnej. Fot. C. Czub (1969 r.)

View from Wodna Street. Photo: C. Czub (1969)

NOWE ELEWACJE

NEW ELEVATIONS

Widok od ul. Świętosławskiej. Fot. C. Czub (1967 r.)

View from Świętosławska Street. Photo: C. Czub (1967)

Widok od ul. Świętosławskiej. Fot. C. Czub (1969 r.)

View from Świętosławska Street. Photo: C. Czub (1969)

Odnowiony dziedziniec. Fot. C. Czub (1967 r.)

Renovated courtyard. Photo: C. Czub (1967)

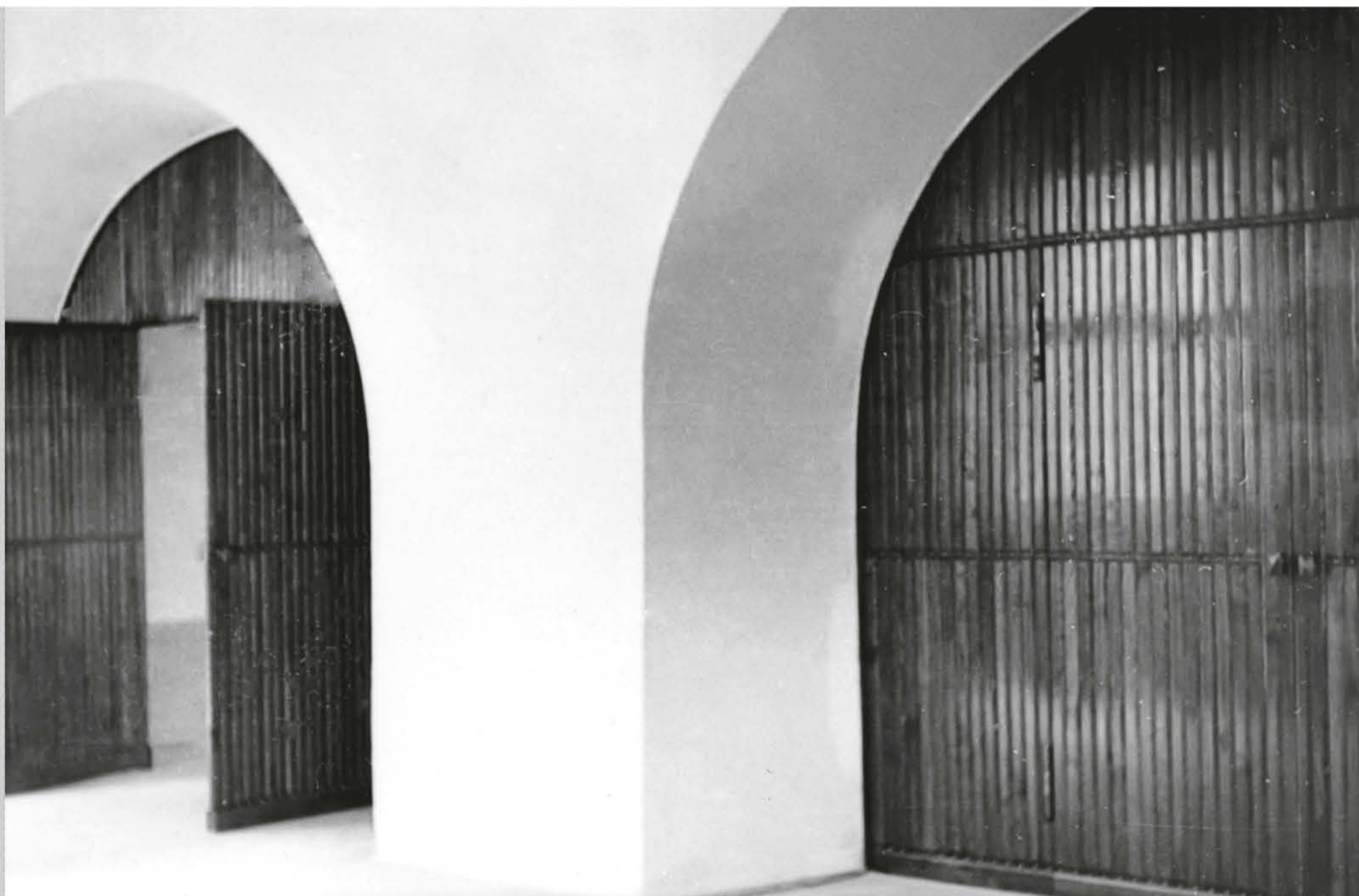

NOWE WNETRZA

NEW INTERIORS

Sala wystawiennicza. Fot. C. Czub (1967 r.)

Exhibition room. Photo: C. Czub (1967)

Przed wejściem do sali konferencyjnej. Fot. C. Czub (1967 r.)

In front of the entrance to the conference room. Photo: C. Czub (1967)

50 LAT ARCHEOLOGII
W PAŁACU GÓRKÓW

50 LAT ARCHEOLOGII
W PAŁACU GÓRKÓW

PO ODBUDOWIE - WIDOK OD STRONY
STAREGO RYNKU

AFTER RECONSTRUCTION -
VIEW FROM THE OLD MARKET SQUARE

50 LAT ARCHEOLOGII
W PAŁACU GÓRKÓW

**50 LAT ARCHEOLOGII
W PAŁACU GÓRKÓW**

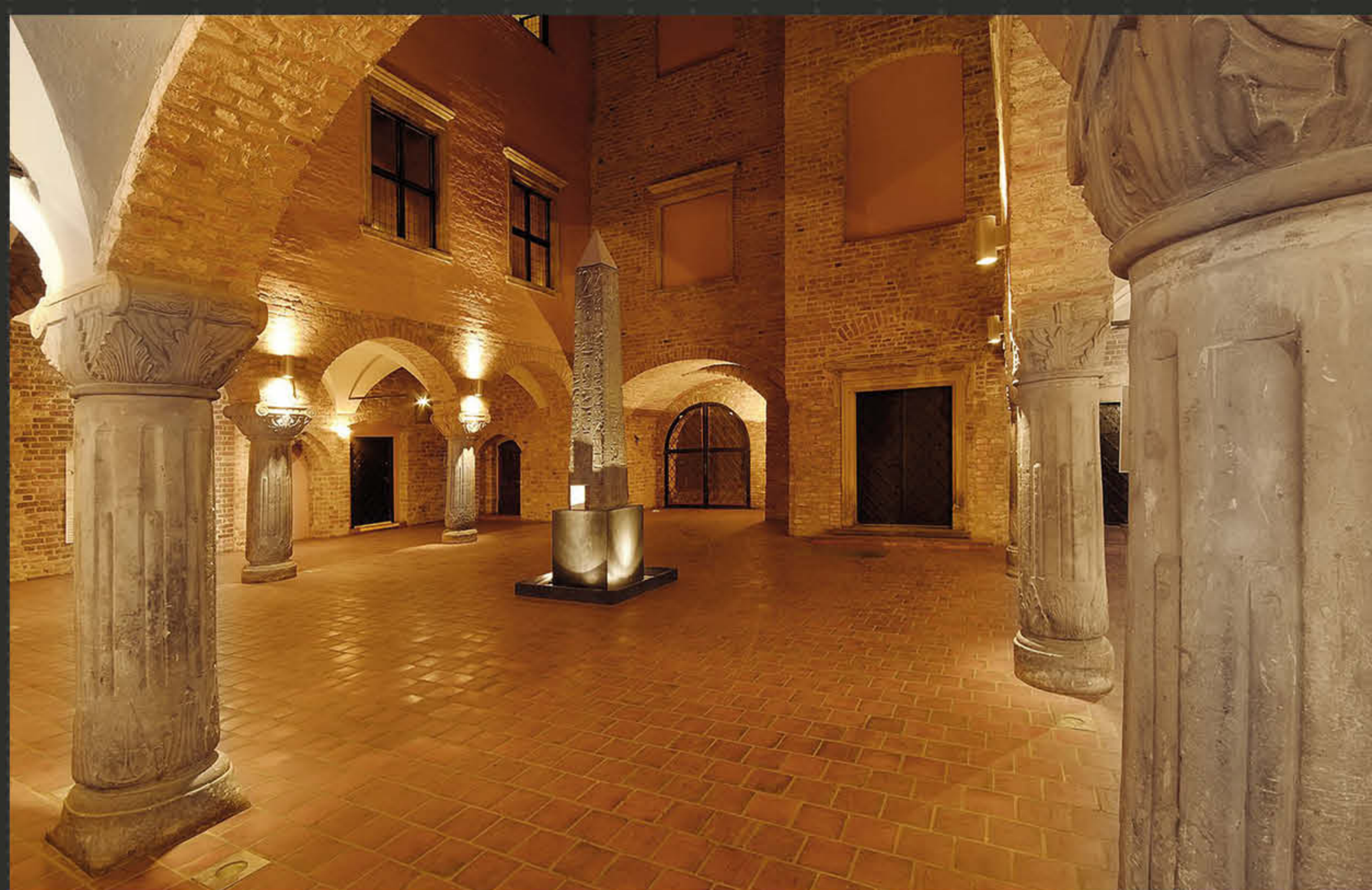

**PO ODBUDOWIE - WIDOK OD STRONY
PLACU KOLEGIACKIEGO**

**AFTER RECONSTRUCTION -
VIEW FROM KOLEGIACKI SQUARE**

POCZĄTKI DZIAŁALNOŚCI MUZEUM ARCHEOLOGICZNEGO W PAŁACU GÓRKÓW

Dziedziniec Pałacu Górków. Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Fot. J. Jur
The Górka Palace's courtyard. The Archaeological Museum in Poznań. J. Jur

W 1968 roku poznańskie Muzeum Archeologiczne rozpoczęło działalność w nowo odbudowanym po zniszczeniach wojennych Pałacu Górków. Decyzja o przyznaniu owej siedziby zapadła już kilkanaście lat wcześniej, ale trzeba było czasu, aby zabytkowy gmach odrestaurować i przystosować do celów muzealnych. W rezultacie muzeum uzyskało dogodne warunki dla swego rozwoju; otrzymało obszerne sale ekspozycyjne, przestronne magazyny dla ogromnych zbiorów muzealnych, a także odpowiednie pomieszczenia dla działalności naukowo-badawczej – gabinety, pracownie techniczne, bibliotekę i salę konferencyjną. Już w 1966 roku rozpoczęto przenoszenie zasobów muzealnych z gmachu Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (dawnej siedziby Muzeum Archeologicznego) do nowo odrestaurowanego pałacu. Była to skomplikowana operacja logistyczna, nad którą czuwał ówczesny dyrektor muzeum – docent Bogdan Kostrzewski. Przeprowadzka trwała do 1967 roku.

8 czerwca 1968 roku otwarto nową i bardzo nowoczesną – jak na owe czasy – wystawę stałą „Pradzieje Wielkopolski”, na której pokazano najbardziej spektakularne zabytki archeologiczne pochodzące z różnych epok pradziejowych i wczesnego średniowiecza. Ze względu na nowatorskie walory ekspozycyjne (z elementami interaktywnymi) spełniała ona ważną rolę edukacyjną. Po kilku latach wystawę stałą rozbudowano o istotną część poświęconą początkom i rozwojowi Starego Miasta w Poznaniu. W nowej siedzibie muzeum zaprezentowano też pierwsze wystawy czasowe. W roku 1968 otwarto ekspozycję „Sztuka Indonezji”, a rok później pokazano dwie kolejne wystawy: „Polskie badania archeologiczne na Bliskim Wschodzie i w basenie Morza Czarnego” oraz „Cypr Starożytny”. Poznańskie Muzeum Archeologiczne, dysponując odpowiednim zapleczem, kontynuowało także, zainicjowaną jeszcze przez prof. Józefa Kostrzewskiego, działalność naukowo-badawczą. W początkowym okresie działalności w Pałacu Górków przeprowadzono m.in. badania terenowe w Bruszczewie (osada z wczesnej epoki brązu, gród wczesnośredniowieczny), w Smuszewie (osada ludności kultury łużyckiej, gród wczesnośredniowieczny), w Kaliszanach (cmentarzysko ludności kultury łużyckiej) oraz w Łądzie (gród i cmentarzysko z okresu wczesnego średniowiecza). W 1969 roku podjęto po raz pierwszy w dziejach muzeum badania wykopaliskowe w Sudanie i w Egipcie, które z czasem, za sprawą prof. Lecha Krzyżaniaka, rozślały poznańskie Muzeum Archeologiczne w świecie naukowym.

THE BEGINNINGS OF THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM'S ACTIVITY IN THE GÓRKA PALACE

In 1968, the Archaeological Museum began its activity in the Górków Palace, newly rebuilt after the Second World War damage. The decision to grant this building to the museum was made several years earlier, but it took time to restore the old structure and adapt it for museum purposes. In the result, the museum was provided with favourable conditions for development, including large exhibition rooms, spacious storerooms for huge museum collections, and adequate space for scientific-research activity – offices, laboratories, a library, and a conference room. Already in 1966, the museum collections began to be transferred from the seat of the Poznań Society of Friends of Sciences (the former seat of the Archaeological Museum in Poznań) to the newly restored palace. This was a complex logistic operation, supervised by the then director of the museum – doc. Bogdan Kostrzewski. The relocation lasted until 1967.

On 8 June 1968, a new and very modern – as for the time – exhibition, titled „The prehistory of Greater Poland” was opened. It displayed the most spectacular archaeological artefacts from different periods of prehistory and the Middle Ages. Due to its innovative character (including interactive elements), the exhibition played an important educational role. After several years, the permanent exhibition was extended by a part devoted to the beginnings and development of the Poznań's Old Town. In the new museum's seat first temporary exhibitions were presented, as well. In 1968, the exhibition titled „The art of Indonesia” was opened, and a year later two other exhibitions were displayed: „Polish archaeological research in the Middle East and in the Black Sea basin”, and „The ancient Cyprus”. The Archaeological Museum in Poznań, with its good facilities, continued scientific-research activity initiated earlier by Professor Józef Kostrzewski. At that time, excavation research was carried out in, among others, Bruszczewo (a Bronze Age settlement and an Early Medieval stronghold), in Smuszewo (a settlement site of the Lusatian culture communities), Kaliszany (a cemetery of the Lusatian culture communities), and in Łąd (a stronghold and a cemetery dating to the Medieval Period). In 1969, for the first time in the museum's history, excavation research was carried out in Sudan and in Egypt, which over time, thanks to Professor Lech Krzyżaniak, made the Archaeological Museum in Poznań famous in the scientific community.

Z MIELŻYŃSKIEGO...

FROM MIELŻYŃSKI STREET...

Fotografie: Z. Ratajczak, C. Czub (1967r.)

Photos: Z. Ratajczak, C. Czub (1967)

Fotografie: Z. Ratajczak, C. Czub (1967r.)

Photos: Z. Ratajczak, C. Czub (1967)

...NA WODNA

...TO WODNA STREET

Czytelnia. Fot. C. Czub (1969 r.)

Reading room. Photo: C. Czub (1969)

Katalog biblioteki naukowej. Fot. C. Czub (1969 r.)

Catalogue of the scientific library. Photo: C. Czub (1969)

NOWE SALE

NEW ROOMS

Sala kinowo-konferencyjna. Fot. C. Czub (1969 r.)

Conference-screening room. Photo: C. Czub (1969)

Foyer przed salą kinowo-konferencyjną. Fot. C. Czub

Foyer in front of the conference-screening room. Photo: C. Czub

Magazyn zabytków. Fot. C. Czub (1967 r.)
Artefact storeroom. Photo: C. Czub (1967)

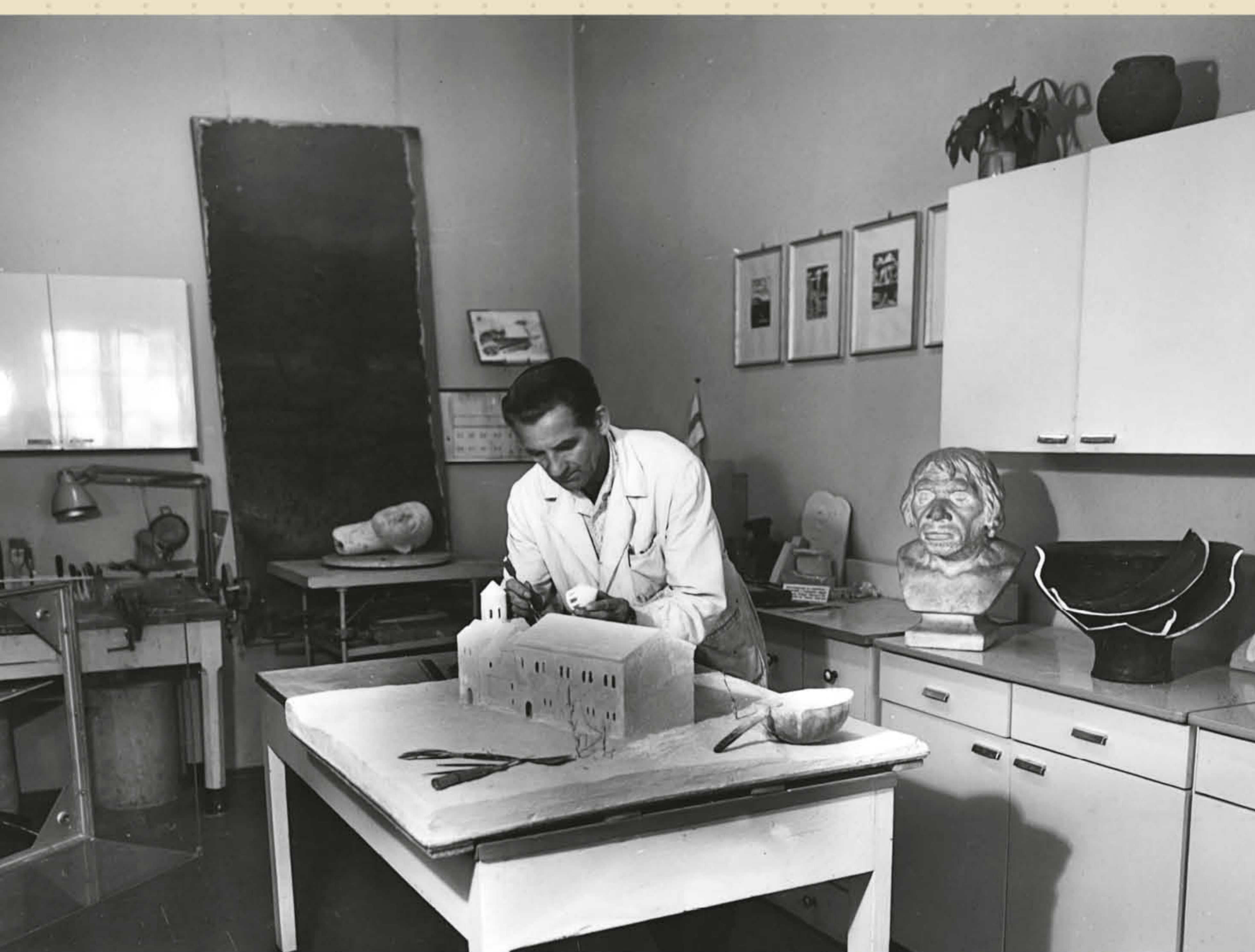
Pracownia rekonstrukcji. Fot. C. Czub (1969 r.)

Reconstruction lab. Photo: C. Czub (1969)

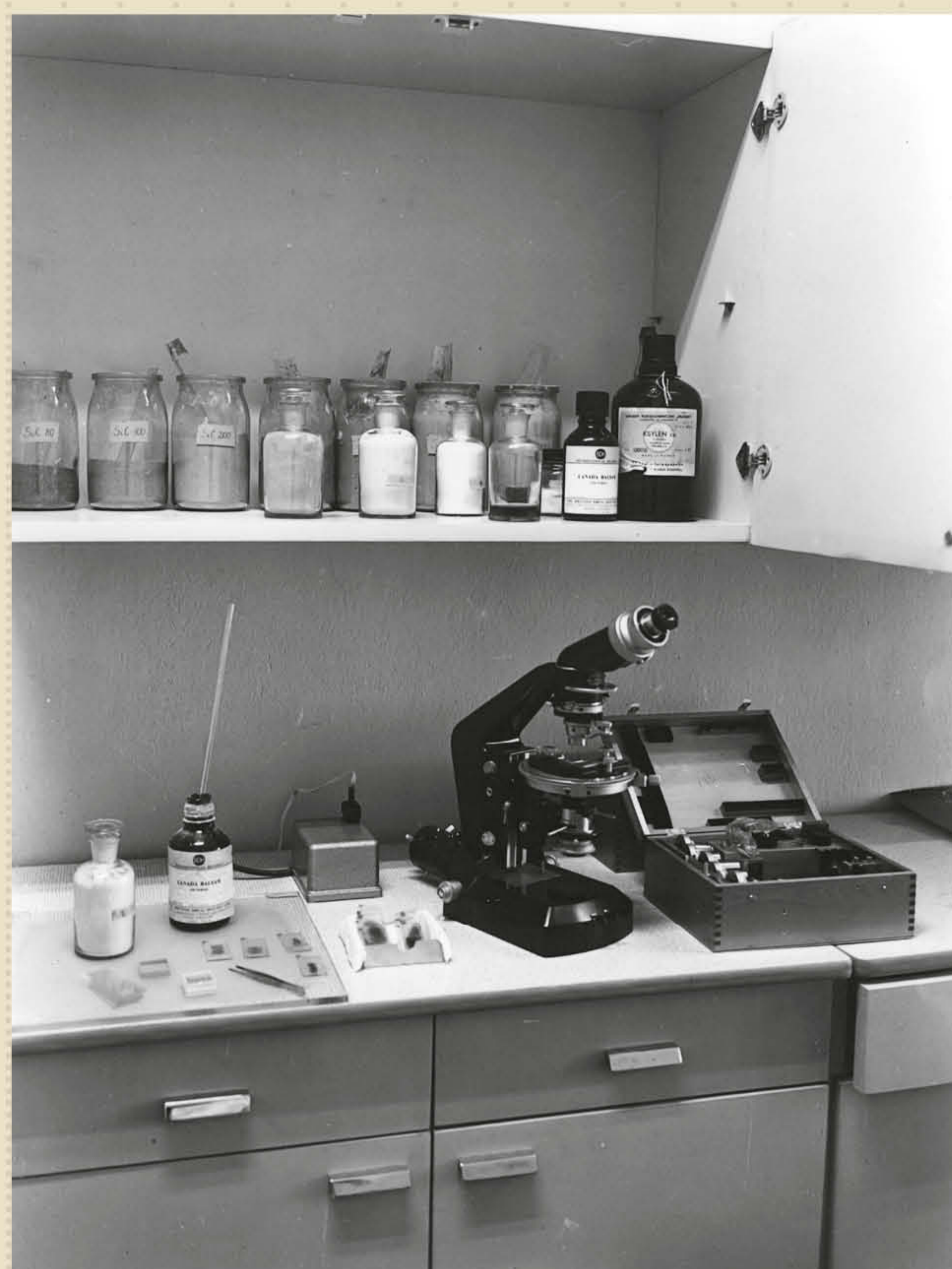
NOWE PRACOWNIE I GABINETY

NEW LABS AND OFFICES

Pracownia chemiczna Fot. C. Czub (1969 r.)

Chemical lab. Photo: C. Czub (1969)

NOWA WYSTAWA STAŁA

NEW PERMANENT EXHIBITION

Fotografie: C. Czub, Z. Ratajczak (1968-69)

Photos: Z. Ratajczak, C. Czub, Z. Ratajczak (1968-69)

Wystawa „Polskie badania archeologiczne na Bliskim Wschodzie i w basenie Morza Czarnego”.
Fot. Z. Ratajczak (1969 r.)

Exhibition "Polish archaeological research in the Middle East and in the Black Sea basin".
Photo: Z. Ratajczak (1969 r.)

NOWE WYSTAWY CZASOWE

NEW TEMPORARY EXHIBITIONS

Wernisaż wystawy – opowiada dr Lech Krzyżaniak. Fot. K. Kucharska (1969 r.)

Opening of the exhibition - a speech by dr Lech Krzyżaniak.
Photo: K. Kucharska (1969 r.)

Wystawa „Sztuka Indonezji”. Fot. Z. Ratajczak (1968 r.)

Exhibition „The art of Indonesia”. Photo: Z. Ratajczak (1968)

Wystawa „Starożytny Cypr”. Fot. C. Czub (1969 r.)

Exhibition „The ancient Cyprus”. Photo: C. Czub (1969)

NOWE WYSTAWY CZASOWE

NEW TEMPORARY EXHIBITIONS

Wystawa „Starożytny Cypr”.
Fot. C. Czub (1969 r.)

Exhibition „The ancient Cyprus”.
Photo: C. Czub (1969)

50 LAT ARCHEOLOGII W PAŁACU GÓRKÓW

Występ chóru Stuligrosza na dziedzińcu Pałacu Górków. Fot. K. Kucharska (1969 r.)

Performance of Stuligrosz's choir in the courtyard of the Górka Palace. Photo: K. Kucharska (1969)

NIE TYLKO WYSTAWY

NOT ONLY EXHIBITIONS

Publiczność podczas koncertu. Fot. K. Kucharska (1969 r.)

Audience during the concert. Photo: K. Kucharska (1969)

Badania wykopaliskowe reliktyw grodu w Smuszewie.
Fot. D. Durczewski (1968 r.)

Excavations of the relics of a stronghold in Smuszewo.
Photo: D. Durczewski (1968)

Badania wykopaliskowe w Bruszczewie. Fot. Z. Ratajczak (1968 r.)

Excavations in Bruszczewo. Photo: Z. Ratajczak (1968)

WYKOPALISKA

EXCAVATIONS

Wycieczka szkolna na wykopaliskach w Kaliszanych (1968)

A school excursion to the excavation site in Kaliszany (1968)

Grób popielnicowy odsłonięty podczas badań wykopaliskowych na cmentarzysku w Kaliszanych. Fot. D. Durczewski (1968 r.)

An urn grave uncovered during excavation research at the burial site in Kaliszany. Photo: D. Durczewski (1968)

Badania wykopaliskowe na cmentarzysku ludności kultury łuszyckiej w Kaliszanych. Fot. D. Durczewski (1968 r.)

Excavations of the burial site of the Lusatian culture community in Kaliszany. Photo: D. Durczewski (1968)

